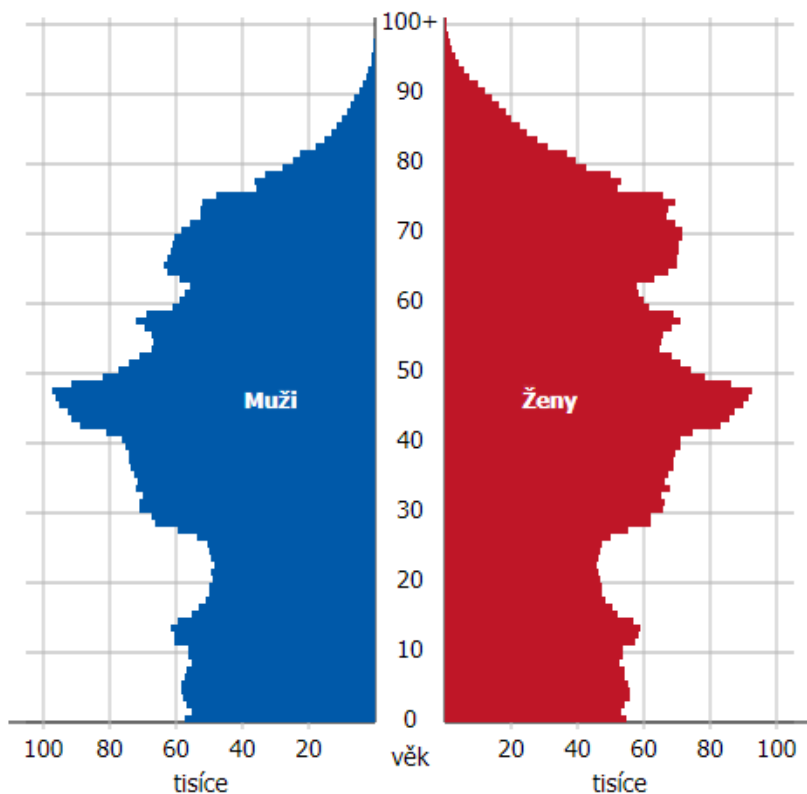

STÁRNOUCÍ SPOLEČNOST JAKO VÝZVA PRO KULTURU

PhDr. Michal Šerák, Ph.D.

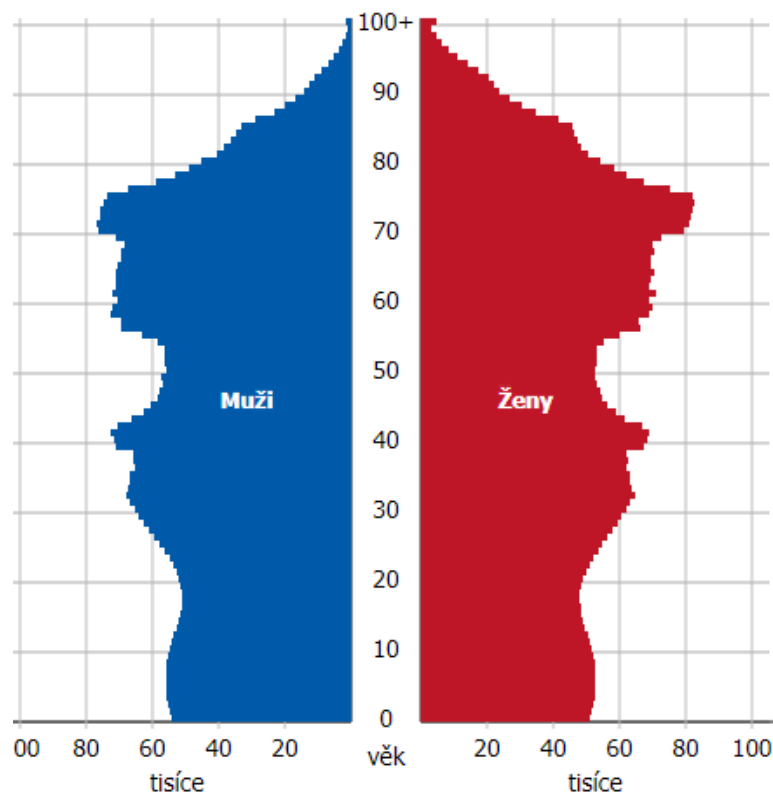
**Univerzita Karlova
Filozofická fakulta
Katedra andragogiky a personálního řízení**

Věková struktura k 31. 12. 2021 Česká republika

© Statistisches Bundesamt 2009, Insee 2011, CZSO 2022

Projekce obyvatelstva k 1. 1. 2050 Česká republika

© Statistisches Bundesamt 2009, Insee 2011, CZSO 2018

Věkové skupiny (2021)

věk	miliony	%	% žen
65+	2,17	20,6	57,9
15 - 64	6,65	63,3	48,8
<15	1,69	16,1	48,8
Celkem	10,52	100	50,7

Věkové skupiny (2050)

věk	celkem	%	% žen
65+	3075587	28,6	54
15 - 64	6069732	56,5	48,7
<15	1590935	14,8	48,5
Celkem	10736254	100	50,2

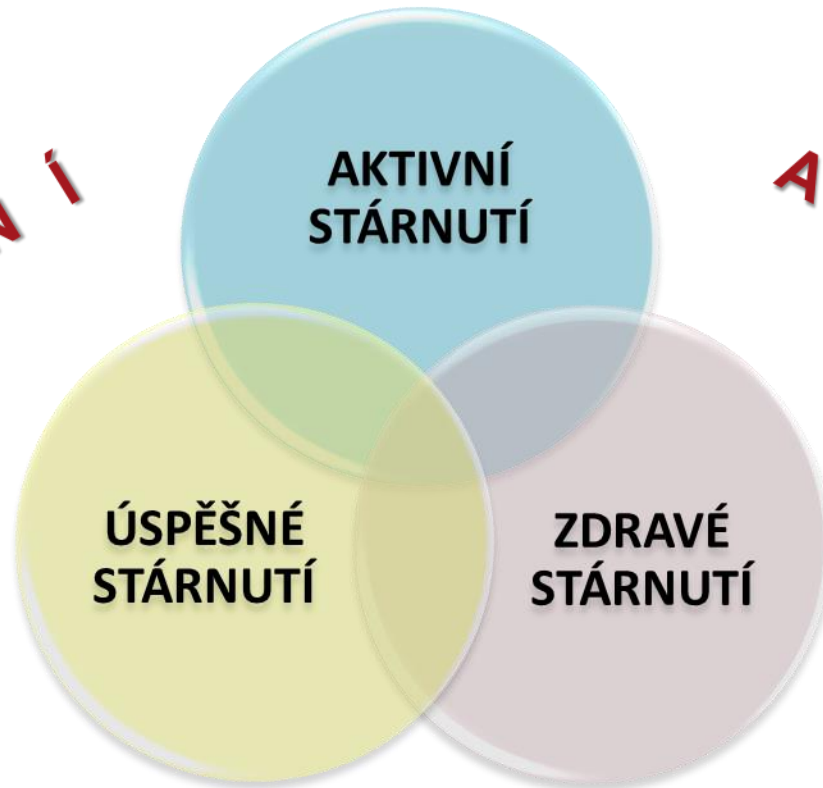
Postupný nárůst počtu obyvatel ve starším a seniorském věku postavil do centra diskuse otázku jejich plnohodnotné integrace do společenských procesů a udržení co nejvyšší míry jejich aktivity až do pozdního věku.

Požadavek výraznějšího využívání potenciálu starších jedinců, snaha plně je integrovat a zároveň jim zajistit důstojné životní podmínky.

„Demografickou změnu lze úspěšně zvládnout pozitivním přístupem zaměřeným na potenciál starších věkových skupin.“ (Evropská komise, 2012, s. 3)

POLITIKA STÁRNUTÍ

P A S I V N Í

A K T I V N Í

World Health Organization

Active Ageing: A Policy Framework (WHO, 2002, s. 12):

„Proces optimalizace podmínek a příležitostí pro zachování zdraví, aktivního zapojení a životních jistot s cílem zvyšovat kvalitu života lidí během jejich stárnutí.“

Slovo „aktivní“ neznamena pouze aktivitu fyzickou a pracovní, ale celkovou účast na ekonomických, společenských, kulturních a občanských aktivitách

TEMATIZACE STÁRNUTÍ V KONTEXTU VEŘEJNÝCH POLITIK

Principles for Older People (OSN, 1991)

Towards a Europe of All Ages (Evropská komise, 1999)

Active Ageing: A Policy Framework (WHO, 2002)

The Global strategy and action plan on ageing and health (WHO, 2016)

Česká republika:

Národní akční plán podporující pozitivní stárnutí pro období let 2013–2017)

Národní program přípravy na stárnutí na období let 2008 až 2012

Národní program přípravy na stárnutí na období let 2003 až 2007

European Commission

European Commission

European Commission

European Commission

European Commission

European Commission

Green Paper on Ageing

27 January 2021
#EUAgeing

European Commission

European Commission

European Commission

European Commission

In the last 50 years, life expectancy at birth has increased by about 10 years for both men and women. This is a remarkable achievement that poses challenges and offers opportunities. The Green Paper on Ageing opens a wide debate on the impact of this trend - for citizens, whatever their age, and for society as a whole. It raises questions that span across the life-cycle - from the formative years, to working age, to retirement, and stages of growing needs.

European Commission

European Commission

European Commission

European Commission

Ageing: challenges & opportunities throughout the life-cycle

Growing needs: healthcare, long-term care / mobility, connectivity, well-being

Retirement: volunteering, intergenerational relations / adequate, fair and sustainable pension systems, old-age poverty

Formative years: life-long learning, healthy & active ageing

Working age: labour markets, productivity, innovation and business opportunities

European Commission

European Commission

European Commission

European Commission

European Commission

European Commission

European Commission

European Commission

European Commission

European Commission

- Ačkoli je na politické úrovni věnována stále výraznější pozornost problematice aktivního (úspěšného, zdravého) stárnutí, tento trend bohužel nerezonuje v podobě většího zaměření politické podpory na oblast kulturních nebo edukačních aktivit seniorů.
- Problematika stárnutí je obecně chápána primárně jako **sociální**, případně **ekonomické** téma, nikoli kulturní nebo edukační. Z toho důvodu lze identifikovat převahu aktivit iniciovaných ministerstvy spravujícími segmenty sociální problematiky a zaměstnanosti.
- K obecně deklarovaným cílům relevantně směřovaných politik proto obvykle patří především udržování či zlepšování kvality života seniorů a překonání jejich společenské izolace, případně prodloužení ekonomické produktivity.

#seniořivkrajích

**STRATEGICKÝ RÁMEC
PŘÍPRAVY
NA STÁRNUTÍ SPOLEČNOSTI
2021–2025**

MINISTERSTVO PRÁCE
A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ

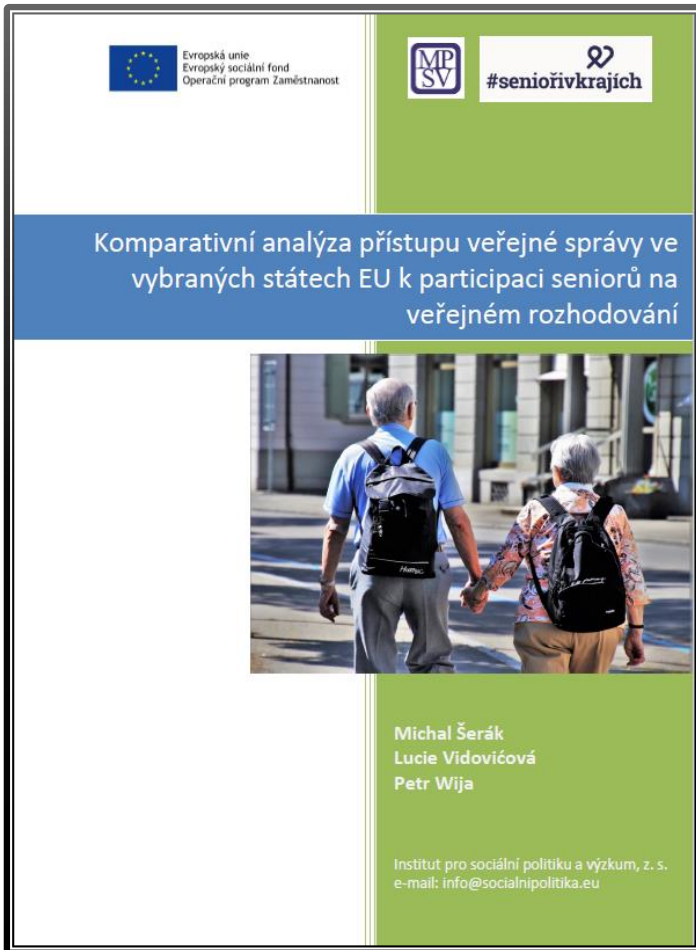
Obsah

Manažerské shrnutí východisek a vize Strategického rámce	3
1 Úvod.....	6
Tento strategický rámec	9
2 Socioekonomická a demografická analýza	10
A Demografické změny v České republice.....	10
B Finanční zajištění ve stáří.....	12
C Bydlení	17
D Zdraví a prevence	19
E Podpora a péče	22
F Zaměstnanost a celoživotní učení.....	27
G Prevence sociální izolace, podpora mezigeneračních vztahů a bezbariérovost	30
H Diskriminace, týrání, zneužívání a ochrana spotřebitele	33
3 Desatero přípravy na stárnutí společnosti	37
4 Seznam zkratk.....	43
5 Vysvětlivky a odkazy	44

Národní akční plán podporující pozitivní stárnutí pro období let 2013 až 2017:

„Ačkoli se mnohá opatření skutečně podařilo naplnit, i přes tuto snahu jich velké množství stále zůstává bez odezvy, zejména z důvodu nejasné formulace těchto opatření, a tedy nejasného způsobu plnění a hodnocení, případně **nejasné gesce nebo nespecifikovaného financování.** „

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

MPSV
#seniořivkrajích

Komparativní analýza přístupu veřejné správy ve vybraných státech EU k participaci seniorů na veřejném rozhodování

Michal Šerák
Lucie Vidovičová
Petr Wija

Institut pro sociální politiku a výzkum, z. s.
e-mail: info@socialnipolitika.eu

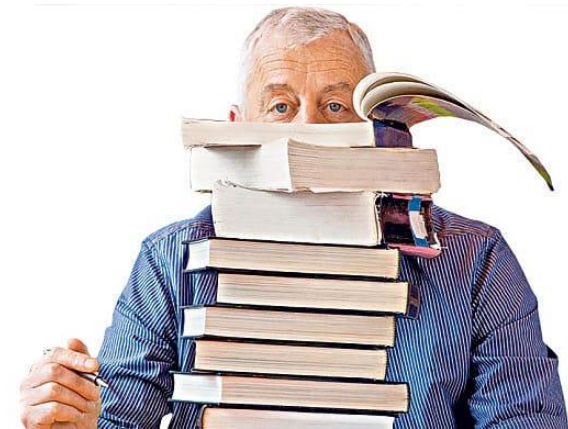
Jakkoliv bylo za poslední desetiletí dosaženo zjevného pokroku, bariérou bránící dalšímu vývoji jsou přetrvávající ageistické stereotypy, existence sociálních rozdílů i mezi skupinou seniorů a stále nedostatečný přechod od aktivit a možností „pro seniory“ k aktivitám „od seniorů, se seniory a pro seniory“.

Stárnutí je vysoce individualizovaný proces.

Výrazným deficitem současného systému je skutečnost, že nedokáže individualizovaně reagovat.

Výsledkem je nízká reflexe skutečných potřeb potenciálních účastníků.

MINISTERSTVO
KULTURY

MINISTERSTVO
KULTURY

MINISTERSTVO
KULTURY

MINISTERSTVO
KULTURY

KULTURY

MINISTERSTVO
KULTURY

Podpora mezigeneračního dialogu a kulturní participace
seniorů jako nástrojů přenosu a sdílení kulturních
hodnot na lokální a regionální úrovni

MINISTERSTVO
KULTURY

MINISTERSTVO
KULTURY

MINISTERSTVO
KULTURY

MINISTERSTVO
KULTURY

MINISTERSTVO
KULTURY

MINISTERSTVO
KULTURY

MINISTERSTVO
KULTURY

MINISTERSTVO
KULTURY

Metodika NAKI II

MINISTERSTVO
KULTURY

MINISTERSTVO
KULTURY

MINISTERSTVO
KULTURY

MINISTERSTVO
KULTURY

MINISTERSTVO
KULTURY

MINISTERSTVO
KULTURY

MINISTERSTVO
KULTURY

MINISTERSTVO
KULTURY

MINISTERSTVO
KULTURY

MINISTERSTVO
KULTURY

MINISTERSTVO
KULTURY

MINISTERSTVO
KULTURY

MINISTERSTVO
KULTURY

MINISTERSTVO
KULTURY

MINISTERSTVO
KULTURY

MINISTERSTVO
KULTURY

Autoři NIPOS: Mgr. Robert Bargel (editor); Mgr. Hana Bednářová; Mgr. Lucie Černá; PhDr. Jindřiška Gregoriniová; Mgr. Jiří Lössl; Mgr. Kateřina Klementová, Ph.D.; RNDr. Radim Perlin; Ph.D.; PhDr. Ing. Jaroslav Novák, CSc.; Mgr. Andrea Zborníková

MINISTERSTVO
KULTURY

MINISTERSTVO
KULTURY

MINISTERSTVO
KULTURY

MINISTERSTVO
KULTURY

Autoři FF UK: PhDr. Renata Kocianová, Ph.D. (editorka); doc. PhDr. František Baumgartner, CSc.; doc. PhDr. Martin Kopecký, Ph.D.; Mgr. Eva Richter, Ph.D.; PhDr. Michal Šerák, Ph.D.

MINISTERSTVO
KULTURY

MINISTERSTVO
KULTURY

MINISTERSTVO
KULTURY

MINISTERSTVO
KULTURY

MINISTERSTVO
KULTURY

MINISTERSTVO
KULTURY

MINISTERSTVO
KULTURY

SILNÉ STRÁNKY

- Živá a dochovaná tradiční lidová kultura v některých regionech.
- Dlouhá tradice a četnost neprofesionálních uměleckých aktivit v ČR.
- Rozmanitá kulturní infrastruktura (památky, muzea, galerie, divadla, kulturní domy...) v ČR.
- Mimořádně bohatá síť veřejných knihoven (více než 5 tis. knihoven).
- Existence veřejné podpory kulturních aktivit seniorů (úroveň státu, krajů i některých obcí).
- Veřejné platformy, sítě a soutěže pro mezigenerační dialog (Síť zdravých měst, ocenění Města přátelská seniorům, oslavy Mezinárodních dnů rodiny, seniorů atd.).
- Všeobecný rostoucí důraz na kvalitu a větší různorodost lokálních kulturních aktivit.
- Stoupající úroveň vzdělanosti a funkční gramotnosti seniorů.

SLABÉ STRÁNKY

- Přetrvávající převaha kvantity nad kvalitou.
- Zejména v malých obcích chybějící veřejné prostory pro kulturní aktivity.
- Fyzické bariéry pro setkávání a kulturní participaci seniorů.
- Podceňování kultury a jejího potenciálu pro stmelení místní komunity, a to ze strany vedení obcí i veřejnosti.
- Téma „seniorů v kultuře“ nemá ustálené místo v rozvojových dokumentech mnoha obcí, což zabraňuje dlouhodobému plánování.
- Dotační řízení veřejné správy je často příliš komplikované pro žadatele.
- Chybějící či přerušovaná tradice spolkového života v některých regionech.
- Nedaří se plně naplnit potenciál mezigeneračního přenosu.
- Problém dlouhodobé udržitelnosti aktivit, nástupnictví „leaderů“.

Z dostupných dat lze vyabstrahovat následující integrující faktory determinující další rozvoj celé oblasti:

- Vytvoření takového prostředí (politického, legislativního), které by umožnilo rozvoj **komplexní politiky stárnutí**. Stát by ve svých strategiích a opatřeních měl reflektovat aktuální realitu stárnoucí společnosti v celé její šíři a institucionální i obsahové variabilitě.
- Uplatňování **principu subsidiarity** projevující se ve zvýraznění role krajů i místních samospráv, které by především měly vykazovat hlavní míru aktivity v iniciování a podpoře nabídky. Podobná by měla být i role relevantních profesních a zájmových sdružení.
- Existence nástrojů **finanční a metodické pomoci**, sloužících primárně k podpoře realizace konkrétních aktivit, nikoli k podpoře vybraných institucí. Cílem je především rozšíření nabídky a zlepšení její dostupnosti.
- Striktní uplatňování konceptu **vícezdrojového financování** v podobě aktivního zapojení co nejširšího spektra partnerů, včetně samotných účastníků.

BARGEL, Robert, Renata KOCIANOVÁ (eds.) a kol. *Podpora mezigeneračního dialogu a kulturní participace seniorů jako nástrojů přenosu a sdílení kulturních hodnot na lokální a regionální úrovni: Metodika NAKI II*. Praha: NIPOS a FF UK, 2021. Dostupné z: <https://naki2.nipos.cz/data/metodika.pdf>

EVROPSKÁ KOMISE. *Green paper on ageing*. Publications Office of the European Union, 2022. Dostupné z: <https://data.europa.eu/doi/10.2775/785789>

MPSV. *Strategický rámec přípravy na stárnutí společnosti 2021–2025*. Praha: MPSV, 2020. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/372809/Strategicky_ramec_pripravy_na_starnuti_spolecnosti_2021-2025.pdf/99bc6a48-abcf-e555-c291-1005da36d02e

MPSV. *Manuál přípravy na stáří pro občany*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí a Centrum pro sociální a ekonomické strategie FSV UK, 2020. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/372809/CESES_manual_pripravy_na_stari.pdf/ddd7ba32-9885-d038-ef87-9c41034ca9e6

ŠERÁK, Michal a Łukasz TOMCZYK, eds. *Preparation to ageing and old age*. Kraków, Praha: Pedagogical University of Cracow, 2019. Czech-Polish-Slovak studies in andragogy and social gerontology part X. ISBN 978-83-953737-2-5. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/337389448_PREPARATION_TO_AGEING_AND_OLD_AGE

ŠERÁK, Michal, Lucie VIDOVIČOVÁ a Petr WIJA. *Komparativní analýza přístupu veřejné správy ve vybraných státech EU k participaci seniorů na veřejném rozhodování*. Praha: Institut pro sociální politiku a výzkum, z.s., 2019. [online]. Dostupné z: https://socialnipolitika.eu/wpcontent/uploads/2019/08/Analy%CC%81za_participace_web.pdf

Děkuji za pozornost !

Kontakt: michal.serak@ff.cuni.cz